

Ymateb Llywodraeth Cynulliad Cymru i Adroddiad Pwyllgor Cynaliadwyedd Cynulliad Cenedlaethol Cymru: Ymchwiliad i Leihau Allyriadau Carbon yng Nghymru

Mae Llywodraeth y Cynulliad yn ymrwymedig i fynd i'r afael â'r hyn sy'n achosi newid yn yr hinsawdd a'i ganlyniadau. Drwy ein hagenda *Cymru'n Un* ar gyfer Llywodraethu, rydym yn ymrwymedig i gyflawni gostyngiad o 3% o flwyddyn i flwyddyn mewn allyriadau nwyon tŷ gwydr mewn meysydd lle mae pwerau wedi'u datganoli yn erbyn llinell sylfaen o allyriadau rhwng 2006 a 2010. Rydym hefyd yn ymrwymo yn *Cymru'n Un* i bennu targedau penodol ar gyfer lleihau allyriadau mewn perthynas â'r sector preswyl, y sector cyhoeddus a'r sector trafniadaeth.

Ers i'r Pwyllgor gwblhau ei ymchwiliad, cyhoeddwyd Strategaeth Llywodraeth y Cynulliad ar y Newid yn yr Hinsawdd. Mae'r Strategaeth, a'i Chynlluniau Cyflawni ategol ar gyfer Leihau Allyriadau ac Ymaddasu, yn cadarnhau ymrwymadau Llywodraeth y Cynulliad ym maes newid yn yr hinsawdd, ac yn nodi'r mesurau penodol yr ydym yn eu rhoi ar waith i leihau allyriadau nwyon tŷ gwydr ac ymaddasu i'r newidiadau yn ein hinsawdd na allwn eu hosgoi.

Mae'r Strategaeth yn pwysleisio ymrwymiad cadarn Llywodraeth y Cynulliad i ddangos arweiniad wrth fynd i'r afael â newid yn yr hinsawdd, ond mae hefyd yn pwysleisio'r cyfraniad hollbwysig y mae angen i bawb yng Nghymru ei wneud.

Rydym eisoes yn helpu pobl a chymunedau ledled Cymru i gymryd camau ac yn gweithio gyda'r sector cyhoeddus, busnesau a'r trydydd sector i leihau allyriadau a rhoi mesurau ymaddasu effeithiol ar waith a gwneud hynny mewn ffordd sy'n helpu i gyflawni ein dyheadau ehangach ar gyfer dyfodol cynaliadwy i Gymru.

Rydym wedi canolbwyntio ar y camau gweithredu lle y gallwn wneud y gwahaniaeth mwyaf, a byddwn yn adolygu ein camau gweithredu yn rheolaidd ac yn cyflwyno adroddiadau ar y cynnydd sydd wedi'i wneud i Gynulliad Cenedlaethol Cymru.

Croesawaf adroddiad y Pwyllgor Cynaliadwyedd; bydd ei ganfyddiadau yn ychwanegu at y gwaith a wneir eisoes gan Lywodraeth y Cynulliad a'i phartneriaid.

O ystyried bod yr adroddiad wedi'i gyhoeddi tuag at ddiwedd y Cynulliad hwn, bu'n rhaid i mi ystyried y gallu i gyflawni pob argymhelliad yn ofalus iawn. Lle y bo'n bosibl, rwyf wedi derbyn argymhellion yn llawn neu'n rhannol neu mewn egwyddor fel y gellir gwneud cynnydd tuag at eu cyflawni.

Isod, rwyf wedi nodi fy ymateb i argymhellion unigol yr adroddiad.

Ymatebion i'r argymhellion

Prif argymhelliad 1

Dylai Llywodraeth Cymru adolygu ei hymatebion i adroddiadau'r Pwyllgor yn sgil dadansoddiad llawn o gost a budd ein prif argymhellion.

Ymateb: Derbyn mewn egwyddor

Rydym wedi adolygu'r prif argymhellion mewn adroddiadau blaenorol ac wedi rhoi'r wybodaeth ddiweddaraf mewn perthynas â hwy. Mae canlyniadau'r broses adolygu hon yn Atodiad A i'r ymateb hwn.

Mae Dadansoddiad Cost a Budd yn ddull pwysig a ddefnyddir gan Lywodraeth y Cynulliad i lywio'r broses o wneud penderfyniadau a datblygu polisiâu. Gall gael ei gynnal fel asesiad annibynnol neu drwy broses yr Aseiad Effaith Rheoleiddiol sy'n rhan o broses arfarnu polisi safonol Llywodraeth y Cynulliad.

Wrth weithredu'r argymhellion yr ydym wedi'u derbyn o adroddiadau blaenorol gan y Pwyllgor, mae Llywodraeth y Cynulliad wedi cynnal Dadansoddiad Cost a Budd eisoes fel rhan o broses yr Aseiad Effaith pan oedd hynny'n briodol.

Lle y bo'n bosibl, cynhaliwyd Dadansoddiad Cost a Budd mewn perthynas â chynigion a gynhwyswyd yn y Cynllun Cyflawni ar gyfer Lleihau Allyriadau. Nid oedd yn bosibl profi'r holl ymyriadau newid ymddygiad gan ddefnyddio'r dull hwnnw gan nad oedd data priodol ar gael bob amser i gefnogi dadansoddiad o'r fath, ond rydym yn gweithio gyda Llywodraeth y DU, Gweinyddiaethau Datganoledig eraill a Phwyllgor y DU ar y Newid yn yr Hinsawdd i ymdrin â hyn.

Goblygiadau Ariannol: Mae'r goblygiadau ariannol yn ymwneud yn bennaf ag amser staff i lunio'r dadansoddiad ond mae'r gwaith hwn yn rhan graidd o'r cynlluniau monitro parhaus ar gyfer y Strategaeth.

Prif argymhelliad 2

Dylai Llywodraeth Cymru baratoi dadansoddiad llawn o'r costau, o ran faint o garbon a arbedir a goblygiadau ariannol y mesurau mae'n bwriadu eu gweithredu drwy ei Strategaeth ar gyfer Lleihau Allyriadau Carbon.

Ymateb: Derbyn mewn egwyddor

Mae Strategaeth Cymru ar y Newid yn yr Hinsawdd a'i Chynllun Cyflawni cysylltiedig ar gyfer Lleihau Allyriadau (a gyhoeddwyd ym mis Hydref 2010) yn cadarnhau ymrwymadau Llywodraeth y Cynulliad a'r meysydd lle y byddwn yn gweithredu, a'r meysydd lle y byddwn yn gweithio gyda'n partneriaid, i leihau allyriadau nwyon tŷ gwydr a hwyluso ymaddasu effeithiol yng Nghymru.

Mae'r Cynllun Cyflawni ar gyfer Lleihau Allyriadau sy'n ategu'r Strategaeth yn nodi'r polisiâu a'r rhaglenni penodol y byddwn yn eu gweithredu i helpu i gyflawni targed Cymru o leihau allyriadau nwyon tŷ gwydr 3% y flwyddyn o 2011 mewn meysydd lle mae pwerau wedi'u datganoli.

Mae'r Cynllun Cyflawni yn nodi'r cyfraniadau lleihau allyriadau o'r camau y mae Llywodraeth y Cynulliad wedi'u cynllunio a'r rhai sy'n cael eu cyflawni eisoes. Mae'r Cynllun hefyd yn amlygu cyfraniadau sectoraidd y DU a'r UE ac yn ehangach, a fydd yn sail i'n hymdrechion i gyflawni ein targed o ran lleihau allyriadau nwyon tŷ gwydr.

Mae'r dull meintoli yr ydym wedi'i ddefnyddio i asesu cyfraniad pob mesur wedi dibynnu ar astudiaethau yng Nghymru yn benodol sy'n amcangyfrif lefelau tebygol y lleihad mewn allyriadau lle bynnag y bo'n bosibl. Pan na fu data yn ymwneud â Chymru'n benodol ar gael, rydym wedi defnyddio ffigurau Llywodraeth y DU a'u hadolygu lle y bo'n briodol, a'u priodoli i gyd-destun Cymru gan ddefnyddio ystadegau o'r boblogaeth neu, yn achos mesurau'r sector trafnidiaeth, cilomedrau cerbydau. Mewn rhai achosion, mae ein dadansoddiad wedi defnyddio data o adroddiadau Pwyllgor y DU ar y Newid yn yr Hinsawdd.

Yr asesiad yn y Cynllun Cyflawni ar gyfer Lleihau Allyriadau yw ein hamcangyfrifon gorau o lefelau posibl y lleihad mewn carbon deuocsid ar gyfer y mesurau. Mae Atodiad A o'r Strategaeth ar y Newid yn yr Hinsawdd yn egluro'r fethodoleg a ddefnyddiwyd i asesu'r mesurau lleihau allyriadau. Ceir cyfyngiadau i'r dadansoddiad hwnnw, yn benodol am mai data'r DU yw'r man cychwyn ar gyfer y rhan fwyaf o'n hamcangyfrifon, yn hytrach na chyfrifiad o'r gwaelod i fyny, oherwydd prinder data dibynadwy. Mae hyn yn golygu bod y lleihad mewn allyriadau a ddisgwylir yn sgîl polisiâu a weithredir gan Lywodraeth y DU hefyd yn cynnwys rhywfaint o weithgarwch a gyflawnir drwy gamau gweithredu yng Nghymru. Felly, dim ond lle y mae'n amlwg bod mesurau penodol a gaiff eu gweithredu gan Lywodraeth y Cynulliad yn ychwanegu at y lleihad mewn allyriadau a ragdybir yn y pecyn cyflawn y maent wedi'u meintoli ar wahân.

Yn ogystal ag asesiad o botensial pob mesur i leihau allyriadau, asesodd Llywodraeth y Cynulliad gostau pob opsiwn yn ofalus wrth ystyried pa fesurau i'w cynnwys yn y Cynllun Cyflawni terfynol. Mae hyn wedi sicrhau bod y mesurau a ddewiswyd yn cynnig y gwerth gorau am arian wrth leihau allyriadau nwyon tŷ gwyr a sicrhau manteision eraill yng Nghymru.

Mae Tabl 1 yn nodi'r rhaglenni a'r rhagdybiaethau buddsoddi sy'n sail i'r amcangyfrif o'r lleihad mewn allyriadau yng Nghynllun Cyflawni'r Strategaeth ar y Newid yn yr Hinsawdd ar gyfer Lleihau Allyriadau. Caiff yr amcangyfrifon hyn eu diweddarau bob blwyddyn fel rhan o'r adroddiad cynnydd i Gynulliad Cenedlaethol Cymru.

Tabl 1

Cam Gweithredu'r Cynllun Cyflawni	Crynodeb	Arbediad Co2e amcangyfrifedig yn 2020	Cost amcangyfrifedig	Cyfnod dan sylw
Trafnidiaeth				
WT1	Canolfannau Teithio Cynaliadwy	0.22 Mt Co2e	£20 miliwn	Dros ddwy flynedd (2010-11, 2011-12)
WT2	Dewisiadau Doethach	Oherwydd y posibilrwydd o gyfrif mesurau fwy nag unwaith, ni chynhwyswyd arbediad ychwanegol ar gyfer WT2		
WT3	Cynllunio teithio a darparu gwybodaeth deithio bersonol	Oherwydd y posibilrwydd o gyfrif mesurau fwy nag unwaith, ni chynhwyswyd arbediad ychwanegol ar gyfer WT2		
WT4	Datblygu cyfres o gyfnewidfeydd modol strategol	Oherwydd y posibilrwydd o gyfrif mesurau fwy nag unwaith, ni chynhwyswyd arbediad ychwanegol ar gyfer WT2		

WT5	Hyrwyddo eco-yrru	0.03 Mt Co2e	£300k	Dros ddwy flynedd (2010-11, 2011-12)
WT6	Hyrwyddo a chefnogi cerdded a beicio	0.0005 Mt Co2e	£18 miliwn	Dros ddwy flynedd (2010-11, 2011-12)
WT7	Buddsoddi mewn gwasanaethau rheilffordd	0.004 Mt Co2e	£410 miliwn	Dros ddwy flynedd (2010-11, 2011-12)
WT8	Buddsoddi mewn gwasanaethau bws	0.001 Mt Co2e	£75 miliwn	Dros ddwy flynedd (2010-11, 2011-12)
WT9	Gwella trefniadau rheoli traffig ar y rhwydwaith ffyrdd strategol	0.02 Mt Co2e	£90 miliwn	Dros ddwy flynedd (2010-11, 2011-12)
WT10	Helpu'r diwydiant cludo nwyddau i leihau allyriadau	0.01 Mt Co2e	£3 miliwn	Dros ddwy flynedd (2010-11, 2011-12)
Busnes				
WB2	Yr Ymddiriedolaeth Garbon	0.31 Mt Co2e	£4.8 miliwn	2010-11
WB3	Galluogi busnesau i ddefnyddio adnoddau'n effeithlon	0.17 Mt Co2e	£0.4 miliwn	Y flwyddyn (am dair blynedd) 2009- 2012 (er bod hyn wedi'i gwmpasu yn y gweithgarwch newid ymddygiad hefyd).
WB5	Defnyddio a rheoleiddio gwres ac ynni gwastraff yn fwy effeithlon	0.14 Mt Co2e	Dim cost	Dd/G
Preswyl				

WR1	Rhaglenni effeithlonrwydd ynni domestig fesul ardal	0.03 Mt Co2e	£15 miliwn	Ar gyfer blwyddyn ariannol 2010-2011 Arian SCIF
WR2	Rhaglenni effeithlonrwydd ynni sy'n canolbwyntio ar y rhai sydd mewn perygl o dlodi tanwydd (HEES)	0.19 Mt Co2e	£19.9 miliwn £2.5 miliwn	HEES 2010-11 Cynllun Sgrapio Boeleri 2010-11 yn unig
WR3	Cefnogi cynhyrchu ynni ar raddfa gymunedol	0.03 Mt Co2e	£15 miliwn	Ynni'r Fro
Amaethyddiaeth a Defnydd Tir				
WA1	Plannu Coed			
Sector Amaethyddiaeth a Defnydd Tir	Glastir, creu coetiroedd, rheoli dalfeydd coetir, newid ymddygiad mewn arferion ffermio a rhaglen mapio'r sectorau llaeth a chig coch	0.6 Mt Co2e	WA3 (Glastir): £91.8 miliwn	Y flwyddyn (cyllid Glastir y Cynllun Datblygu Gwledig yn bennaf)
Effeithlonrwydd Adnoddau a Gwastraff				
Effeithlonrwydd Adnoddau a Gwastraff	Rhaglen i gydymffurfio â Chyfarwyddeb Fframwaith yr UE ar Wastraff, dargyfeirio gwastraff trefol biogddiraddiadwy o safleoedd tirlenwi i gyfleusterau ailgylchu, compostio a threuliad anaerobig a rhaglen i leihau allyriadau nwyon tŷ gwydr mewn	0.66 Mt Co2e		

	safleoedd tirlenwi			
--	-----------------------	--	--	--

Goblygiadau Ariannol: Nid oes unrhyw oblygiadau ariannol ychwanegol yn sgîl yr argymhelliad hwn sy'n gofyn i Lywodraeth y Cynulliad nodi'r costau sy'n sail i Gynllun Cyflawni'r Strategaeth ar y Newid yn yr Hinsawdd ar gyfer Lleihau Allyriadau.

Prif Argymhelliad 3

Bod Llywodraeth Cymru yn cyhoeddi, ynghyd â'i Strategaeth ar gyfer Lleihau Allyriadau Carbon, restr gynhwysfawr o'r data sydd ar gael ac nad yw ar gael ac amserlen ar gyfer casglu a chyhoeddi'r data nad yw ar gael.

Ymateb: Derbyn mewn egwyddor

Mae Llywodraeth y Cynulliad wedi defnyddio Rhestr Nwyon Tŷ Gwydr y DU wedi'i dadgyfuno, sy'n nodi allyriadau ar gyfer Cymru yn benodol, fel prif ffynhonnell data allyriadau, ar gyfer mesur y llinell sylfaen ar gyfer allyriadau ac effeithiolrwydd ein polisiau i gyflawni'r targed o 3% a thargedau sectorau, a bydd yn parhau i ddefnyddio'r rhestr honno. Caiff y rhestr wedi'i dadgyfuno ei chyhoeddi 21 mis ar ôl diwedd y flwyddyn allyriadau. Cyhoeddwyd ffigurau allyriadau 2008 ym mis Medi 2010, er enghraifft.

Er bod rhestr allyriadau'r DU yn sail i'r broses o arfarnu opsiynau polisi ar gyfer datblygu'r Strategaeth ar y Newid yn yr Hinsawdd, mae rhai cyfyngiadau iddi. Ni ellir defnyddio data'r rhestr i gyflwyno adroddiad mewn perthynas â pherfformiad y polisiau unigol a nodir yn y Cynllun Cyflawni, gan nad yw'r data wedi'i ddadgyfuno'n ddigon manwl i allu asesu polisiau penodol.

O ganlyniad, mae Llywodraeth y Cynulliad wrthi'n datblygu cyfres o ddangosyddion a fydd yn golygu y gellir asesu'r polisiau unigol a'u cyfraniad at dargedau sectorau a'r targed o 3%. Cyhoeddir y data a ddefnyddir i amcangyfrif y lleihad mewn nwyon tŷ gwydr o bob un o'r polisiau wedi'u meintoli, yn ogystal â'r data y bydd ei angen i greu'r dangosyddion. Cynhelir adolygiad o'r data nad yw ar gael ar hyn o bryd.

Bydd y dangosyddion hyn yn rhan allweddol o adroddiadau cynnydd i Gynulliad Cenedlaethol Cymru a chânt eu datblygu drwy ymgysylltu â'r Comisiwn ar y Newid yn yr Hinsawdd er mwyn ei helpu i wneud asesiad annibynnol o gynnydd.

Goblygiadau Ariannol: Mae'r goblygiadau ariannol yn ymwneud yn bennaf ag amser staff i lunio'r dadansoddiad ond mae'r gwaith hwn yn rhan graidd o'r cynlluniau monitro parhaus ar gyfer y Strategaeth.

Prif Argymhelliad 4

Bod Llywodraeth Cymru yn cynnwys braslun manwl o'r data y bydd angen ei gasglu ac y bydd angen cyflwyno adroddiad arno gan bob sector fel rhan o ofynion adrodd y Strategaeth ar gyfer Lleihau Allyriadau Carbon.

Ymateb: Derbyn mewn egwyddor

Bydd Llywodraeth Cynulliad Cymru yn defnyddio'r rhestr nwyon tŷ gwydr wedi'i dadgyfuno, sy'n nodi allyriadau ar gyfer Cymru'n benodol, fel y brif ffynhonnell data i gyflwyno adroddiad ar ei thargedau sector.

Goblygiadau Ariannol: Dim.

Prif Argymhelliad 5

Dylai Llywodraeth Cymru gasglu'r holl ymchwil ac arferion da sy'n bodoli ynglŷn â dulliau effeithiol o newid ymddygiad a'u defnyddio i gynhyrchu rhaglen gyhoeddedig ar newid ymddygiad yng Nghymru. Dylai'r rhaglen gynnwys targedau allweddol, cerrig milltir a phwyntiau gwerthuso.

Ymateb: Derbyn

Mae gan fentrau newid ymddygiad rôl hanfodol i'w chwarae o ran sicrhau ein bod yn cyflawni'r lefel ddisgwyliedig o leihad mewn allyriadau a nodir mewn polisiau a rhaglenni eraill. Rydym wedi cyfrifo y dylai newidiadau mewn ymddygiad mewn lleoliadau domestig gyfrannu'n uniongyrchol 0.12% o'r targed i leihau allyriadau nwyon tŷ gwydr 3%.

Felly, mae angen i ni gefnogi newid mewn ymddygiad a galluogi pobl i gymryd camau: ennyn diddordeb pobl yn y rhesymau pam mae newid yn yr hinsawdd o bwys a'r hyn y gallant ei wneud; rhoi gwybodaeth, cyngor ac adnoddau sy'n helpu pobl i weld y ffordd y gall eu camau gweithredu wneud gwahaniaeth a dileu rhwystrau, cymell camau gweithredu a'i gwneud yn haws gwneud dewisiadau gwell. Mae newid ymddygiad yng nghyd-destun newid yn yr hinsawdd yn arbennig o gymhleth, oherwydd yr ymddygiadau cydgysylltiedig y mae angen ymdrin â hwy.

Mae'n bwysig cydnabod hefyd fod newid ymddygiad yn bwysig, nid yn unig i leihau allyriadau yn uniongyrchol, ond hefyd i sicrhau bod ymyriadau eraill a buddsoddiadau mewn seilwaith yn effeithiol, er enghraifft sicrhau bod pobl yn gwybod sut i wneud y defnydd gorau o foeler newydd mwy effeithlon.

Mae'r Strategaeth ar y Newid yn yr Hinsawdd yn darparu'r fframwaith ar gyfer cyflawni newid ymddygiad carbon isel yng Nghymru, yn seiliedig ar fodel '4E'. Rydym wedi datblygu Strategaeth Ymgysylltu ar Newid yn yr Hinsawdd sy'n adeiladu ar y fframwaith hwn.

Mae'r Strategaeth Ymgysylltu ddrafft, a drafodwyd yng nghyfarfod y Comisiwn ar Newid yn yr Hinsawdd ar 14 Rhagfyr, yn mabwysiadu dull gweithredu galluogi sy'n ceisio meithrin gallu lleol a chefnogi camau gweithredu a arweinir yn lleol ac a lywir yn genedlaethol. Noda:

- Yr angen am weledigaeth a chydgyssylltu cenedlaethol y mae mudiad cenedlaethol yn gofyn amdanynt;
- Trosolwg o'r ffordd y caiff gallu i gymryd camau ei ddatblygu ar bob lefel ac ym mhob sector;
- Y dystiolaeth i gefnogi camau gweithredu.

Byddwn yn datblygu cynllun cyflawni ar gyfer y Strategaeth Ymgysylltu sy'n cynnwys targedau allweddol, cerrig milltir a phwyntiau gweithredu. Rhoddir pwyslais penodol ar werthuso: mae datblygu dulliau effeithiol o newid ymddygiad yn y maes hwn yn ddisgyblaeth sy'n dod i'r amlwg, ac felly mae'n

rhaid i ni sicrhau y caiff ymyriadau eu gwerthuso'n effeithiol er mwyn darparu tystiolaeth ar gyfer gwaith yn y dyfodol.

Rydym wedi dechrau casglu'r ymchwil a'r arferion da mewn perthynas â newid ymddygiad a datblygu rhwydwaith i'w defnyddio. Byddwn yn nodi'r ymchwil a'r arferion da yr ydym wedi'u nodi ar wefan Llywodraeth Cynulliad Cymru, wrth i ni ddatblygu cronfa ddata gynyddol o adnoddau i gefnogi camau gweithredu. Rydym hefyd yn disgwyl y bydd trefniadau newydd i ategu datblygu cynaliadwy yn bwynt cyfeirio allweddol.

Mae Llywodraeth y Cynulliad yn cydgysylltu rhwydwaith Cyfathrebu ac Ymgysylltu ar Ddatblygu Cynaliadwy a Newid yn yr Hinsawdd, gan ymgysylltu â rhanddeiliaid allanol a mewnol allweddol. Mae'r rhwydwaith hwn wedi dechrau canolbwyntio ar newid ymddygiad a rhagwelir y bydd yn fforwm allweddol ar gyfer meithrin arbenigedd mewn ffyrdd effeithiol o newid.

Goblygiadau Ariannol: Mae'r goblygiadau ariannol yn ymwneud yn bennaf ag amser staff i gasglu'r dystiolaeth a'i chyhoeddi ond mae'r gwaith hwn yn rhan graidd o rôl y tîm perthnasol.

Prif Argymhelliad 6

Dylai Llywodraeth Cymru glustnodi cyllid penodol ar gyfer y rhaglen newid ymddygiad a darparu digon o gyllid i gymell mesurau allweddol yn y rhaglen os na fydd dulliau gwirfoddol a dulliau gweithredu eraill yn effeithiol.

Ymateb: Derbyn

Er mwyn sicrhau y gwelir yr ymddygiad sydd ei angen i gyflawni targedau allyriadau Llywodraeth y Cynulliad, rydym yn derbyn bod yn rhaid rhoi ystyriaeth briodol i ddarparu adnoddau ar gyfer rhaglenni cyflawni. Fodd bynnag, yn yr un modd ag y mae'r dull o newid ymddygiad yn rhan annatod o'r Strategaeth ar y Newid yn yr Hinsawdd, bydd angen cyflawni llawer o'r gwaith newid ymddygiad drwy fentrau presennol a mentrau yn y dyfodol yn hytrach na chreu rhaglenni newid ymddygiad penodol.

Er enghraifft, mae ymgysylltu â'r bobl a'r cymunedau y bwriedir iddynt eu cefnogi yn rhan annatod o'r broses o gynllunio rhaglenni megis y Rhaglen Tlodi Tanwydd Cymru Gyfan newydd a Threfi Teithio Cynaliadwy. Yn yr un modd, mae ein cymorth busnes, a gyflawnir drwy'r Ymddiriedolaeth Garbon, yn ymwneud yn y bôn ag ymgysylltu a darparu arbenigedd, gan dargedu cyngor a rhaglenni. Mewn gwirionedd, mae cyfran sylweddol o'r ymyriadau a ddisgrifir yn y Cynllun Cyflawni yn ymwneud ag ymgysylltu a bwriad i hwyluso newid mewn ymddygiad.

Canolbwynt ein gweithgarwch newid ymddygiad penodol, yn wahanol i weithgarwch sy'n rhan o raglenni, yw darparu'r dystiolaeth o ymchwil ac arferion da, a hyrwyddo a hwyluso'r broses o feithrin gallu i gynllunio a darparu ymyriadau effeithiol. Bydd angen darparu amrywiaeth arbenigol o wybodaeth, cymorth a gwasanaethau i gefnogi'r gwaith o feithrin gallu er mwyn helpu'r broses o symud tuag at ffordd o fyw carbon is sy'n fwy cynaliadwy. Bydd y cymorth hwnnw ar gael i ymarferwyr ym mhob maes llywodraeth genedlaethol a lleol, busnes a'r trydydd sector.

Ein nod yw sefydlu modelau ymyrryd effeithiol i ymdrin ag ymddygiad penodol neu sawl math o ymddygiad, a sicrhau bod y modelau hyn ar gael ledled Cymru i ranbarthau, sefydliadau neu gymunedau eu rhoi ar waith. Byddwn yn gwneud hyn drwy ddatblygu a threialu rhaglenni, ar y cyd â mentrau presennol.

Byddwn hefyd yn sicrhau bod cymorth ar gael i hwyluso'r broses gyflawni hon drwy ddarparu cyngor, mynediad i adnoddau a rhywfaint o gyllid.

Rydym wedi caffael contract fframwaith ar gyfer gwasanaethau i ategu rhaglenni o'r fath. Mae'r contract yn rhoi cymorth i gynllunio, cyflawni a gwerthuso ymyriadau sydd wedi'u cynllunio i hyrwyddo newid ymddygiad. Gan fod y diffiniad ehangach o egwyddorion cynaliadwyedd yn sail i'r fframwaith, bydd ar gael i'w ddefnyddio mewn amrywiaeth eang o feysydd eraill, megis iechyd, trafnidiaeth a datblygu cymunedol, a gellir ei ddefnyddio i

ddatblygu rhaglenni trawsbynciol sy'n cyflawni nifer o nodau polisi megis gwella iechyd a lles neu hyrwyddo cyfiawnder cymdeithasol, yn ogystal â lleihau allyriadau ac ymaddasu.

Bydd y contract ar gael ar ddechrau 2011, a bydd yn agored i bob Adran Llywodraeth Cynulliad Cymru, pob corff a noddir gan Lywodraeth y Cynulliad, sefydliadau gwasanaethau cyhoeddus eraill a rhai grwpiau'r trydydd sector a'r sector gwirfoddol.

Rydym hefyd yn datblygu cynllun grant a fydd yn darparu arian cyfatebol ar gyfer ymyriadau newid ymddygiad, a chaiff ei gefnogi gan swyddog datblygu ag arbenigedd yn y maes hwn. Ar ôl ymarfer caffael, caiff hyn ei ddarparu drwy raglen Amgylchedd Cymru, sy'n lleihau'r gost weinyddol, ac sy'n golygu y gellir rhannu'r technegau a'r dysgu rhwng pob rhan o raglen Amgylchedd Cymru hefyd.

Goblygiadau Ariannol: Y buddsoddiad arfaethedig mewn newid ymddygiad yw £4.96 miliwn dros dair blynedd (2010/11 - 2012/13) a darperir ar ei gyfer mewn cynlluniau cyllidebau presennol.

Prif Argymhelliad 7

Dylai Llywodraeth Cymru sefydlu un corff penodol ar gyfer pob gwybodaeth a chyngor am leihau allyriadau carbon gan bob sector. Y sefydliad newydd hwn fyddai'r unig bwynt cyswllt ar gyfer ymholiadau a chyngor a chymorth i gael grantiau a chontractwyr a dylai gyflawni swyddogaeth ragweithiol i sicrhau bod pob maes a sector yng Nghymru yn mynd ati i leihau allyriadau carbon.

Ymateb: Gwrthod

Mae Llywodraeth y Cynulliad yn cefnogi'r egwyddor sy'n sail i'r argymhelliad hwn y dylem sicrhau bod grwpiau neu gynulleidfaoedd gwahanol yn gallu cael cyngor a chymorth effeithiol o ansawdd uchel sydd wedi'u teilwra i'w hanghenion. Rydym yn gwrthod yr argymhelliad hwn am nad un corff penodol yw'r dull mwyaf effeithiol o gyflawni'r amcan hwn ac, o gofio'r ffordd y mae cyfrifoldebau wedi'u rhannu ar hyn o bryd ar gyfer cyllido cyrff allweddol yng Nghymru, byddai'n arwain at ddyblygu sylweddol o ran gwasanaethau sy'n cael cyllid craidd gan Lywodraeth y DU, ac ni ellir cyfiawnhau bod hynny'n ddefnydd costeffeithiol o arian. Hefyd, yn ogystal â darparu gwybodaeth a chyngor, rydym hefyd yn canolbwyntio ar ddarparu'r cymorth a'r adnoddau sydd eu hangen i hwyluso ymgysylltu effeithiol ac i hyrwyddo newid ymddygiad.

Mae Llywodraeth y Cynulliad yn cefnogi nifer o sefydliadau neu raglenni i roi cyngor ac, yn llawer pwysicach, gymorth i helpu sefydliadau ac unigolion yng Nghymru i leihau eu hól troed carbon. Ymhlith y sefydliadau allweddol mae'r canlynol:

- Mae'r Ymddiriedolaeth Arbed Ynni yn rhoi gwybodaeth am leihau allyriadau carbon i unigolion a chartrefi, gan gynnwys gwybodaeth bersonol. Darperir yr arian craidd ar gyfer y gwasanaeth hwn gan Lywodraeth y DU. Mae Llywodraeth y Cynulliad yn ariannu nifer o raglenni penodol i wella'r cymorth sydd ar gael yng Nghymru mewn meysydd â blaenoriaeth: mae hyn yn cynnwys cyngor a chymorth ym maes trafnidiaeth defnyddwyr i awdurdodau lleol a Chymdeithasau Tai.
- Enillodd yr Ymddiriedolaeth Arbed Ynni y contract i reoli'r rhaglen ynni adnewyddadwy cymunedol, Ynni'r Fro. Mae cymorth swyddog datblygu yn elfen allweddol o'r rhaglen ac fe'i caffaelwyd drwy gontractau rhanbarthol, sydd wedi sicrhau rhwydwaith arbenigol yn seiliedig ar amrywiaeth o bartneriaid cyflawni gan gynnwys grwpiau cymunedol.
- Mae'r Ymddiriedolaeth Garbon yn rhoi gwybodaeth a chymorth am leihau allyriadau carbon i fusnesau a'r sector cyhoeddus. Mae Llywodraeth y Cynulliad yn rhoi cyllid craidd i weithgarwch allweddol yng Nghymru ac mae rhaglenni technoleg y DU yn ychwanegu at y cymorth hwnnw.
- Mae Salix, sy'n tarddu o'r Ymddiriedolaeth Garbon, yn cynnig benthyciadau buddsoddi i arbed i'r sector cyhoeddus, wedi'u hariannu gan Lywodraeth y Cynulliad ac elw ar daliadau benthyciadau.

- Mae Cynnal Cymru yn rhoi gwybodaeth am leihau carbon yng nghydestun datblygu cynaliadwy ehangach i unigolion, sefydliadau a chymunedau drwy ei wefan, cylchlythyr, digwyddiadau a mentrau eraill. Mae hyn yn cynnwys: gwaith gyda sectorau penodol, er enghraifft digwyddiadau poblogaidd iawn yn ddiweddar gyda'r sector mentrau cymdeithasol; digwyddiadau hyfforddi a gyflwynodd arbenigedd rhyngwladol ar dulliau newid ymddygiad effeithiol i bobl yng Nghymru; a'r Rhestr Werdd, sy'n dathlu arweinwyr ym maes datblygu cynaliadwy ehangach o bob cefndir.
- Mae Rhwydwaith Gweithredu Cymunedol Llywodraeth y Cynulliad dros Newid Hinsawdd yn galluogi grwpiau cymunedol i rwydweithio ac mae wedi darparu cymorth penodol gan gynnwys hyfforddiant, cymorth gyda chynlluniau gweithredu a siaradwyr ac astudiaethau achos llawn ysbrydoliaeth, sydd wedi'u cynllunio i gyflawni'r blaenoriaethau lleol. Mae cysylltiadau a feithrinwyd yn y digwyddiadau hyn wedi arwain at ddatblygu nifer o brosiectau a mentrau newydd yn ogystal ag atgyfnerthu gweithgarwch presennol.
- Caiff y Prosiect Braenaru newydd, a fydd yn profi chwe model gwahanol ar gyfer gweithredu cymunedol i leihau eu hól troed carbon, wrthi'n cael ei sefydlu yn dilyn ymarfer caffael. Caiff y prosiectau eu cefnogi gan rwydwaith o weithwyr datblygu sy'n gweithio mewn awdurdodau lleol.
- Mae Busnes yn y Gymuned yn rhoi gwybodaeth a chymorth am gamau lleihau carbon i fusnesau, gan ganolbwyntio ar rwydweithio a chymorth cyfoedion.
- Mae gwefan Llywodraeth y Cynulliad www.cymruoltroedcarbon.com yn rhoi amrywiaeth o wybodaeth yn ymwneud â lleihau ôl troed carbon unigolion, busnesau a sefydliadau.

Yn ogystal â chefnogi darpariaeth graidd i bob cynulleidfa, gan adeiladu ar sianelau presennol lle y maent yn bodoli, mae Llywodraeth y Cynulliad hefyd yn annog darpariaeth gan y sector preifat a darpariaeth gymunedol drwy gynnig cyfleoedd drwy gaffael. Rydym hefyd yn cefnogi ffynonellau cyngor a chymorth ar lawr gwlad drwy rwydweithio gwell a sicrhau bod cymorth ar gael sy'n galluogi'r sefydliadau hynny i wella eu cyrhaeddiad ac ansawdd y gwasanaeth y maent yn ei gynnig.

Rydym yn cydnabod ei bod yn bwysig gwella'r cysylltiadau rhwng y dulliau gwahanol hyn ac rydym yn datblygu cronfa ar-lein o adnoddau a chymorth fel rhan o'r broses o gyflawni'r Strategaeth ar y Newid yn yr Hinsawdd, a bydd hyn yn cynnwys cyfeiriadau at yr holl adnoddau a chymorth sydd ar gael ar hyn o bryd.

Rydym hefyd wedi hyrwyddo cydweithredu a chydgyssylltu gwell rhwng y sefydliadau a noddir gan y Llywodraeth. Er enghraifft, mae'r Ymddiriedolaeth Garbon a'r Ymddiriedolaeth Arbed Ynni yn cydweithio i roi cymorth i fusnesau a sefydliadau'r sector cyhoeddus, gyda'r Ymddiriedolaeth Garbon yn arwain mewn perthynas â'r ystad a'r seilwaith, a'r Ymddiriedolaeth Arbed Ynni yn arwain mewn perthynas â'r cyngor a'r cymorth i staff, fel cyflogeion ac yn y cartref ac rydym yn disgwyl i'r ddau sefydliad fynd ymhellach wrth gydweithio

a dod o hyd i effeithlonrwydd a synergeddau fel rhan o'r broses cynllunio busnes ar gyfer y flwyddyn nesaf.

Goblygiadau Ariannol: Dim - gwrthodir yr argymhelliad.

Prif Argymhelliad 8

Dylai Llywodraeth Cymru ymrwymo i ddarparu cyllid ar gyfer un corff penodol am o leiaf bum mlynedd gan chwilio am ffrydiau ariannu a chyfleoedd nawdd eraill ar ei gyfer hefyd.

Ymateb: Gwrthod

Mae Llywodraeth y Cynulliad yn cefnogi'r egwyddor sy'n sail i'r argymhelliad hwn y dylem barhau i fuddsoddi mewn sicrhau bod grwpiau neu gynulleidfaoedd gwahanol yn gallu cael cyngor a chymorth effeithiol o ansawdd uchel sydd wedi'u teilwra i'w hanghenion. Rydym yn gwrthod yr argymhelliad hwn oherwydd, fel yr amlinellwyd yn ein hymateb i argymhelliad 7, nid ydym o'r farn mai un corff penodol yw'r dull mwyaf effeithiol o gyflawni'r amcan hwnnw.

Bydd y gyllideb ddrafft yn ein galluogi i barhau i fuddsoddi yn y rhaglenni a amlinellwyd yn yr ymateb i argymhelliad 7 drwy gydol cyfnod y gyllideb a rhagdybir y bydd buddsoddiad parhaus yn y maes hwn yn y darpariaethau yng Nghynllun Cyflawni'r Strategaeth ar y Newid yn yr Hinsawdd.

Goblygiadau Ariannol: Dim yn sgîl gweithredu'r argymhelliad, sy'n cael ei wrthod.

Prif Argymhelliad 9

Dylai pob un o Weinidogion Llywodraeth Cymru ddatgan yn glir ei swyddogaethau o ran lleihau allyriadau carbon a sut mae'n bwriadu cyflawni'r targedau a bennwyd yn ei bortffolio.

Ymateb: Derbyn yn rhannol

Cynllun Llywodraeth gyfan yw Strategaeth Cymru ar y Newid yn yr Hinsawdd a'r Cynllun Cyflawni cysylltiedig ar gyfer Lleihau Allyriadau.

Wrth ddatblygu'r Strategaeth, mae pob un o Weinidogion Llywodraeth y Cynulliad wedi cytuno ar y targedau a'r camau gweithredu cysylltiedig ar gyfer cyflawni yn ei bortffolio. Caiff ein targedau i leihau allyriadau eu hadolygu a'u diwygio'n flynyddol a bydd angen cytundeb yr holl Weinidogion perthnasol.

Bydd Pwyllgor y Cabinet ar Ddyfodol Cynaliadwy yn goruchwylio'r broses o gyflawni'r Strategaeth a'r cyfraniad y gall pob un o'r polisïau a'r rhaglenni ei wneud i'w chyflawni. Mae'n ofynnol i bob Gweinidog roi'r wybodaeth ddiweddaraf i'r Pwyllgor am y cynnydd a wnaed i gynnwys datblygu cynaliadwy a newid yn yr hinsawdd mewn gwaith corfforaethol a'r broses o roi polisi ar waith. Mae Gweinidogion wedi rhoi'r wybodaeth ddiweddaraf i'r Pwyllgor yn ystod y 12 mis diwethaf.

Goblygiadau Ariannol: Dim - mae cyflwyno adroddiad ar gynnydd yn rhan o waith craidd y broses o gyflawni'r Strategaeth ac mae costau yn ymwneud yn bennaf ag amser staff.

Prif Argymhelliad 10

Dylai pob polisi a chynllun newydd a gyhoeddir gan Lywodraeth Cymru gynnwys datganiad clir yn nodi sut mae'n bwriadu mynd i'r afael â materion sy'n gysylltiedig â lleihau allyriadau carbon.

Ymateb: Derbyn mewn egwyddor

Derbyniaf yr egwyddorion sy'n sail i'r argymhelliad hwn, sef y dylem fod yn ystyried effaith polisïau ar newid yn yr hinsawdd, wrth i'r polisïau hynny gael eu datblygu.

Ar hyn o bryd, defnyddir y broses Porth i Bolisïau i brofi a yw ein polisïau a'n strategaethau sy'n cael eu datblygu yn seiliedig ar ddatblygu cynaliadwy ac mae'n cynnwys cwestiynau penodol sy'n ymdrin â materion o ran lleihau allyriadau nwyon tŷ gwydr.

Mae gwaith yn mynd rhagddo i ddatblygu pecyn cymorth a fydd yn galluogi adrannau i gynnal Arfarniad Carbon er mwyn ystyried goblygiadau eu polisïau a'u cynigion ar gyfer allyriadau nwyon tŷ gwydr. Caiff hyn ei gynnwys yn y prosesau gwell i ategu'r broses o ddatblygu polisïau yn effeithiol.

Bydd y math o asesiad a'r manylion sy'n briodol yn amrywio yn unol ag arwyddocâd y polisi neu'r rhaglen ar gyfer allyriadau. Rydym am ganolbwyntio ar y meysydd lle y gwneir gwahaniaeth.

Goblygiadau Ariannol: Mae'r goblygiadau ariannol yn ymwneud yn bennaf ag amser staff i ddatblygu'r pecyn cymorth ond mae'r gwaith hwn yn rhan graidd o rôl y tîm.

Prif Argymhelliad 11

Dylid ei gwneud yn ofynnol bod pob corff cyhoeddus yng Nghymru yn cyhoeddi adroddiad blynyddol yn nodi sut mae wedi priif-ffrydio mesurau i leihau allyriadau carbon drwy ei systemau datblygu polisi a darparu gwasanaethau.

Ymateb: Derbyn yn rhannol

Mae Llywodraeth y Cynulliad yn annog sefydliadau i gyflwyno adroddiad ar y ffordd y maent yn cymryd camau i leihau allyriadau ac ymaddasu i effeithiau newid yn yr hinsawdd. Rydym yn cydnabod, pan fydd sefydliadau yn cyflwyno adroddiad cyhoeddus ar eu hallyriadau, y gall hyn annog gwelliant a bod angen adroddiadau o'r fath hefyd, mewn rhai achosion, i gydymffurfio â rhwymedigaethau rheoleiddio. Fodd bynnag, nid ydym o'r farn bod ei gwneud yn ofynnol i sefydliadau lunio adroddiadau annibynnol ar allyriadau yn effeithiol o reidrwydd ac felly ni allwn gefnogi'r rhan honno o'r argymhelliad.

Dylid cynnwys y cyfraniad y mae sefydliad yn ei wneud i leihau allyriadau mewn trefniadau adrodd presennol a bydd gweithredu yn y ffordd honno yn helpu i ymgorffori camau gweithredu ar newid yn yr hinsawdd fel rhan o waith craidd yn hytrach na gwaith ychwanegol.

Yn ogystal, mae llawer o sefydliadau yn y sector cyhoeddus eisoes yn cyflwyno adroddiad ar eu perfformiad mewn perthynas ag allyriadau ac mae Cynllun Effeithlonrwydd Ynni'r Ymrwymiad Lleihau Carbon yn cyflwyno gofynion adrodd gorfodol fel rhan o'r broses o gydymffurfio â'r cynllun.

Mae Llywodraeth y Cynulliad hefyd yn gweithio i ddatblygu ôl troed carbon mwy cadarn ar gyfer y sector cyhoeddus. Bydd y gwaith hwn yn defnyddio'r data manwl a gaiff ei gasglu fel rhan o gyfranogiad sefydliadau'r sector cyhoeddus yng Nghynllun Effeithlonrwydd Ynni'r Ymrwymiad Lleihau Carbon ac ychwanegir ato mewn meysydd lle y mae angen mwy o fanylion. Gobeithir hefyd y gellir defnyddio adolygiad ac ymgynghoriad ar ddangosyddion perfformiad Awdurdodau Lleol i wella'r data sydd ar gael ar allyriadau awdurdodau lleol.

Goblygiadau Ariannol: Mae'r goblygiadau ariannol yn ymwneud yn bennaf ag amser staff i ddatblygu data ôl troed y sector cyhoeddus ond mae'r gwaith hwn yn rhan graidd o rôl y tîm.